

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО

Кафедра фтизіатрії і пульмонології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Перший проректор з науково-педагогічної роботи
проф. М.Р.Гжегоцький

«07» «06» 2015р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фтизіатрія

Спеціальність - 7.12010001 лікувальна справа
7.12010002 педіатрія
7.12010003 медико-профілактична справа
Факультет, курс - медичний, IV

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри
фтизіатрії і пульмонології
Протокол №11
від 15.06.2015 р.
Завідувач кафедри
проф. Костик О.П.

Затверджено
профільною методичною комісією
з терапевтичних дисциплін
Протокол № 29
від - «17» 06 2015 р.
Голова профільної методичної комісії
проф. Радченко О.М.

2015

Програма з фтизіатрії для вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації складена для спеціальностей «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа» напряму підготовки «Медицина» згідно з вимогами освітньо-кваліфікаційної характеристики і освітньо-професійної програми підготовки фахівців.

Згідно з навчальним планом вивчення фтизіатрії здійснюється в VII або VIII семестрі 4-го року навчання.

Фтизіатрія як навчальна дисципліна:

- ґрунтується на вивченні студентами анатомії, фізіології, гістології, мікробіології, патофізіології, патоморфології, рентгенології, фармакології, пропедевтики внутрішньої медицини, пропедевтики педіатрії, гігієни та екології та інтегрується з цими дисциплінами;

- передбачає при вивченні взаємозв'язок з наступними дисциплінами: внутрішня медицина, хірургія, отоларингологія, неврологія, інфекційні хвороби, епідеміологія, педіатрія, дитячі інфекції, онкологія та формування умінь застосовувати знання з фтизіатрії в процесі подальшого навчання і у професійній діяльності;

- сприяє пропаганді і дотриманню здорового способу життя та профілактиці захворювань органів дихання в процесі життєдіяльності.

**Опис навчального плану з дисципліни – Фтизіатрія
для студентів медичних факультетів
за спеціальністю 7.12010001 «Лікувальна справа», 7.12010002 «Педіатрія»,
7.12010003 «Медико-профілактична справа»,
кваліфікація - лікар**

Структура навчальної дисципліни	Кількість кредитів, годин, з них			Рік навчання семестр	Вид контролю	
	Всього	Аудиторних				
		Лекцій	Практичних занять			
Модуль: Фтизіатрія Змістових модулів 5	3 кредити ECTS/ 90 год.	8	32	50	4 курс (VII або VIII семестри)	іспит

Аудиторне навантаження - 44,4%, СРС - 55,6%

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – здобуття студентами фундаментальних знань з фтизіатрії, оволодіння сучасними методами діагностики, диференціальної діагностики, лікування, профілактики туберкульозу, професійними навичками та практичними вміннями.

Завдання:

- Визначити фактори ризику виникнення туберкульозу.
- Інтерпретувати результати бактеріоскопічних і бактеріологічних методів дослідження харкотиння.

- Визначити клінічні форми туберкульозу і формулювати клінічний діагноз відповідно до класифікації.
- Скласти схему обстеження хворого на туберкульоз, аналізувати отримані дані.
- Призначати стандартні схеми лікування хворим на туберкульоз органів дихання.
- Визначити наслідки лікування хворих на туберкульоз органів дихання.
- Здійснювати диспансерний нагляд осіб, які перехворіли на туберкульоз, контактними, вперше інфікованими туберкульозною інфекцією та не привитими вакциною БЦЖ в пологовому будинку (дитячий контингент).
- Демонструвати вміння ведення медичної документації, що використовується у фтизіатрії.
- Діагностувати невідкладні стани у хворих на туберкульоз та надавати їм екстрену допомогу.
- Класифікувати осередки туберкульозної інфекції і проводити в них профілактичні протитуберкульозні заходи.

В результаті вивчення фтизіатрії студент повинен

знати:

- основні епідеміологічні показники туберкульозу;
- морфологічну будову та властивості збудника туберкульозу;
- патогенез туберкульозу;
- принципи побудови класифікації туберкульозу.
- місцеві та загальні симптоми при легеневого туберкульозі;
- рентгенологічне зображення органів грудної клітки в різних проекціях в нормі;
- поняття «вогнища», «інфільтрату», «порожнини», «фіброзу», їх рентгенологічні ознаки,
- клінічні форми туберкульозу легень в рентгенологічному зображенні;
- методи бактеріологічних досліджень;
- види туберкуліну та їх особливості;
- показання і протипоказання для проведення туберкулінових проб Манту і Коха;
- критерії негативної, позитивної та гіперчутливої туберкулінової реакції;
- туберкуліновий віраж, визначення, характеристику;
- поствакцинальну та постінфекційну реакцію на туберкулін;
- показники периферичної крові в нормі і при запальних процесах;
- спірографію, її показники і оцінку.
- класифікацію протитуберкульозних препаратів, їх властивості, дозування, побічні дії;
- загальні принципи лікування хворих на туберкульоз;
- сучасні схеми етіотропної хіміотерапії туберкульозу;
- критерії клінічноговилікування хворих на туберкульоз.
- види профілактики туберкульозу;
- категорії осередків туберкульозної інфекції;
- методiku проведення вакцинації (ревакцинації) БЦЖ;
- ускладнення вакцинації (ревакцинації) БЦЖ;

- показання до проведення хіміопрофілактики.
- патогенез первинного туберкульозу;
- клінічну картину, перебіг, методи діагностики, диференціальну діагностику туберкульозу невстановленої локалізації, первинного туберкульозного комплексу, туберкульозу внутрішньогрудних лімфатичних вузлів;
- ускладнення локальних форм первинного туберкульозу, їх клінічні ознаки і діагностику;
- принципи лікування первинного туберкульозу.
- патогенез дисемінованого туберкульозу, туберкульозу нервової системи та мозкових оболонок;
- клінічну картину, перебіг, методи діагностики, ускладнення; диференціальну діагностику гострого, підгострого, хронічного дисемінованого туберкульозу, туберкульозу нервової системи та мозкових оболонок;
- принципи лікування дисемінованого туберкульозу легень, туберкульозу нервової системи та мозкових оболонок.
- патогенез вогнищового, інфільтративного туберкульозу, казеозної пневмонії, фіброзно – кавернозного та циротичного туберкульозу легень;
- клінічну картину, перебіг, методи діагностики, диференціальну діагностику вогнищового, інфільтративного туберкульозу, казеозної пневмонії, туберкульозами, фіброзно – кавернозного, циротичного туберкульозу легень;
- принципи лікування вогнищового, інфільтративного туберкульозу, казеозної пневмонії, туберкульозами, фіброзно – кавернозного, циротичного туберкульозу легень.
- патогенез туберкульозного плевриту;
- клінічну картину, перебіг, методи діагностики, диференціальну діагностику туберкульозного плевриту;
- патогенез різних ускладнень туберкульозу органів дихання;
- клінічну картину, методи діагностики ускладнень (кровохаркання і легеневих кровотеч, спонтанного пневмотораксу, хронічного легеневого серця, амілоїдозу внутрішніх органів);
- принципи лікування туберкульозного плевриту та ускладнення туберкульозу.
- клініко – рентгенологічну характеристику стадій силікозу;
- особливості перебігу, діагностики, лікування силікотуберкульозу;
- особливості перебігу туберкульозу у ВІЛ – інфікованих та хворих на СНІД;
- принципи лікування туберкульозу у ВІЛ – інфікованих і хворих на СНІД;
- профілактику туберкульозу у ВІЛ – інфікованих і хворих на СНІД;
- організацію своєчасного виявлення туберкульозу в дітей та дорослих;
- категорії диспансерного обліку;
- комплекс заходів сімейного лікаря, дільничного терапевта, педіатра, спрямованих на раннє виявлення і профілактику туберкульозу;

ВМІТИ:

- аналізувати основні розділи клінічної класифікації туберкульозу;
- виявити рентгенологічні ознаки клінічних форм туберкульозу легень;
- сформулювати клінічний діагноз відповідно до класифікації туберкульозу.
- зібрати скарги хворого, анамнез хвороби і життя;

- визначити осіб з підвищеним ризиком захворювання на туберкульоз;
- оглянути хворого і виявити основні симптоми хвороби;
- провести пальпацію, перкусію і аускультацию органів грудної клітки, інтерпретувати отримані результати;
- виявити та інтерпретувати патологічні зміни на рентгенограмах грудної клітки;
- вивчити мазок з харкотиння хворого під мікроскопом;
- оцінити результати посіву харкотиння;
- проводити і оцінювати туберкулінову пробу Манту, на основі її результатів виявляти осіб, які потребують додаткового обстеження на туберкульоз;
- оцінити показники загального аналізу периферичної крові при різних формах і фазах туберкульозного процесу;
- інтерпретувати результати дослідження цереброспінальної рідини;
- оцінити результати спірографії;
- обґрунтувати клінічний діагноз відповідно до класифікації.
- призначити лікування різним категоріям хворих на туберкульоз;
- діагностувати побічні дії протитуберкульозних препаратів та визначити заходи їх профілактики.
- скласти план профілактичних заходів в осередку туберкульозної інфекції;
- визначити показання і протипоказання для вакцинації та ревакцинації БЦЖ;
- відібрати осіб для проведення хіміопротифілактики.
- описувати основні рентгенологічні синдроми при первинних формах туберкульозу;
- діагностувати первинні форми туберкульозу на підставі анамнестичних, клініко рентгенологічних, лабораторних даних;
- формулювати та обґрунтувати клінічний діагноз хворому на туберкульоз згідно з класифікацією;
- призначати комплексну терапію при різних формах первинного туберкульозу;
- провести диференціальну діагностику туберкульозу та його ускладнень;
- надати невідкладну допомогу хворому з легеневою кровотечею, кровохарканням, спонтанним пневмотораксом.
- виконати обов'язковий комплекс обстеження при підозрі на туберкульоз;
- проводити спостереження за групами з підвищеним ризиком захворювання на туберкульоз.

Кінцеві цілі:

1. Діагностувати клінічні форми туберкульозу і сформулювати клінічний діагноз відповідно до класифікації.
2. Визначати фактори ризику виникнення туберкульозу.
3. Пояснювати значення бактеріоскопічних і бактеріологічних методів дослідження мокротиння.
4. Застосовувати основні принципи лікування хворих на туберкульоз і визначати критерії їхвилікування.
5. Використовувати принципи диспансеризації осіб з групи ризику захворювання на туберкульоз та принципи профілактики туберкульозу.

6. Демонструвати вміння ведення медичної документації у клініці фтизіатрії.
7. Діагностувати та надавати екстренну допомогу при невідкладних станах у хворих на туберкульоз.
8. Класифікувати осередки туберкульозної інфекції та використовувати в них принципи проведення протитуберкульозних заходів.
9. Планувати схему обстеження хворого на туберкульоз, аналізувати отримані дані та визначати режими лікування хворих з різними клінічними формами туберкульозу.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання фтизіатрії

Конкретні цілі:

- Визначати фактори ризику захворювання на туберкульоз.
- Характеризувати особливості збудника туберкульозу.
- Трактувати особливості шляхів зараження мікобактеріями туберкульозу.
- Аналізувати основні розділи клінічної класифікації туберкульозу і формулювати клінічний діагноз відповідно до класифікації.

Тема 1. Визначення туберкульозу як наукової та практичної проблеми. Історія розвитку фтизіатрії. Епідеміологія туберкульозу. Етіологія, патогенез, туберкульозу. Імунітет при туберкульозі. Клінічна класифікація туберкульозу.

Туберкульоз як соціальна, медична та наукова проблема.

Основні етапи розвитку вчення про туберкульоз. Значення праць Гіппократа, Авіценни, Р.Лаеннека, Р.Коха, І.Пулюя, К.Рентгена. Роль вчених М.І.Пирогова, А.Кальметта і Герена, С.П.Боткіна, Ф.Г.Яновського, О.А.Киселя, З.Ваксмана, М.С.Пилипчука, О.С.Мамолата, К.Стібло.

Поширення туберкульозу в країнах із різним рівнем економічного розвитку. Основні епідеміологічні показники (інфікованість, захворюваність, хворобливість, смертність) та їх динаміка за останні 10-15 років.

Фактори ризику захворювання на туберкульоз. Патоморфоз туберкульозу.

Збудник туберкульозу, морфологічна будова, властивості. Мінливість МБТ (L-форми, фільтруючі форми; персистенція, реверсія). Хіміорезистентні МБТ (мультирезистентність –розширена резистентність) та їх клінічне значення. Атипові мікобактерії. Стійкість МБТ у навколишньому середовищі.

Зараження туберкульозом, шляхи проникнення і поширення МБТ в організмі людини. Місцеві та загальні реакції організму на туберкульозну інфекцію. Природна резистентність до туберкульозу та протитуберкульозний імунітет. Гуморальний та клітинний імунітет, їх механізми.

Клінічна класифікація туберкульозу. Принципи побудови класифікації туберкульозу. Розділи класифікації, що відображають тип туберкульозного процесу, основні клінічні форми, характеристику туберкульозного процесу і його ускладнення, клінічну та диспансерну категорії обліку хворого, ефективність

лікування хворих на туберкульоз, наслідки туберкульозу. Формулювання діагнозу туберкульозу згідно з класифікацією.

Змістовий модуль 2. Методика обстеження хворого на туберкульоз.

Конкретні цілі:

- Визначати категорії населення з групи підвищеного ризику захворювання на туберкульоз.
- Визначати клінічні ознаки туберкульозу.
- Визначати роль бактеріоскопічних та бактеріологічних методів дослідження мокротиння.
- Визначати вид стійкості МБТ за даними бактеріологічного дослідження.
- Трактувати основні рентгенологічні синдроми у клініці туберкульозу.
- Визначати тактику лікарів установ загальної медичної мережі щодо хворих за даними їх рентгенологічного та бактеріоскопічного дослідження мокротиння.
- Аналізувати результати проби Манту з 2 ТО ППД-Л.
- Пояснювати поняття „віражу” туберкулінової проби та його значення для ранньої діагностики туберкульозу.
- Аналізувати основні показники функції зовнішнього дихання.

Тема 2. Організація виявлення і діагностика туберкульозу. Спеціальні методи виявлення і діагностики туберкульозу (мікробіологічна діагностика, рентгенологічна діагностика, туберкулінодіагностика).

Шляхи і методи виявлення туберкульозу. Категорії населення з підвищеним ризиком захворювання на туберкульоз. Раннє, своєчасне, несвоєчасне та пізнє виявлення туберкульозу. Участь медичних працівників у виявленні туберкульозу.

Особливості клінічного обстеження хворого на туберкульоз: скарги, анамнез захворювання та життя; фізикальні методи обстеження (пальпація, перкусія, аускультация); діагностичне значення змін у гемограмі.

Мікробіологічна діагностика: методи бактеріоскопічного, бактеріологічного та біологічного виявлення МБТ, значення їх результатів для діагностики туберкульозу. Визначення чутливості МБТ до протитуберкульозних препаратів.

Методи рентгенологічного обстеження хворих на туберкульоз органів дихання. Рентгено-, томо- і флюорографія, рентгеноскопія, комп'ютерна томографія. Рентгенологічні синдроми: ураження кореня легень, дисемінації, інфільтрації, кулястої тіні, порожнини, зміни легеневого малюнку (фіброзу). Клінічні форми туберкульозу легень в рентгенологічному зображенні. Аналіз рентгено-, томо- і флюорограм.

Групи населення, які підлягають обов'язковому щорічному флюорографічному обстеженню.

Мета туберкулінодіагностики. Поняття про туберкулін. Проба Манту з 2 ТО ППД-Л: покази, техніка проведення, оцінка результатів. Поняття „віражу” туберкулінової проби. Диференціальна діагностика післявакцинного та інфекційного імунітету.

Змістовий модуль 3. Лікування та профілактика туберкульозу.

Конкретні цілі:

- Тракувати основні принципи лікування хворих на туберкульоз.
- Складати стандартні режими антимікобактеріальної терапії залежно від категорії лікування.
  - Діагностувати побічні дії протитуберкульозних препаратів та визначати методи їх профілактики.
  - Визначати критеріївилікування хворих на туберкульоз.
  - Визначати покази та протипокази до вакцинації та ревакцинації БЦЖ.
  - Діагностувати ускладнення вакцинації (ревакцинації) БЦЖ.
  - Визначати покази до проведення хіміопрфілактики.
  - Визначати епідеміологічну небезпечність осередків туберкульозної інфекції.
- Застосовувати комплекс профілактичних заходів в осередках туберкульозної інфекції.

Тема 3. Загальні принципи лікування хворих на туберкульоз. Антимікобактеріальні препарати. Стандартні режими лікування хворих на туберкульоз.

Загальні принципи антимікобактеріальної терапії: комплексність, комбінованість, контрольованість, двофазність лікування, тривалість і безперервність, індивідуальний підхід, етапна послідовність, безоплатність. Протитуберкульозні препарати: класифікація, дози, методи і кратність введення в організм хворого. Побічні реакції на антимікобактеріальні препарати, їх запобігання та методи усунення. Критеріївилікування хворих на туберкульоз. Режими лікування за ДОТС, ДОТС плюс програмами. Спостереження за станом хворих на туберкульоз у процесі лікування.

Тема 4. Неспецифічна терапія хворих на туберкульоз (гігієно-дієтичний режим, патогенетичне, симптоматичне лікування). Хірургічне лікування. Санаторно-курортне лікування. Курація хворих.

Гігієно-дієтичний режим у клініці туберкульозу. Патогенетичне лікування в інтенсивній фазі (протизапальна, дезінтоксикаційна терапія, ліквідація побічної дії антимікобактеріальних препаратів) і в підтримуючій фазі (загально-зміцнювальна терапія). Імунокоригувальна терапія. Симптоматичне лікування, фізіотерапія.

Основні хірургічні методи лікування при туберкульозі органів дихання (операції на легенях, операції на плеврі). Покази, протипокази. Санаторно-курортне лікування хворих на туберкульоз.

Експертиза працездатності.

Тема 5. Профілактика туберкульозу.

Соціальна профілактика.

Санітарна профілактика, її завдання. Поняття про осередок туберкульозної інфекції. Категорії осередків за ступенем епідеміологічної небезпеки. Робота в осередку туберкульозної інфекції з профілактики туберкульозу. Санітарно-освітня робота.

Вакцинація БЦЖ і БЦЖ-М, ревакцинація БЦЖ. Вакцина БЦЖ і БЦЖ-М. Техніка вакцинації і ревакцинації. Покази та протипокази до вакцинації та ревакцинації. Ускладнення протитуберкульозних щеплень.

Хіміопротифілактика туберкульозу, покази, методика проведення.

Інфекційний контроль, компоненти інфекційного контролю.

Змістовий модуль 4. Первинні форми туберкульозу. Ускладнення первинних форм.

Конкретні цілі:

- Описувати основні рентгенологічні синдроми при первинних формах туберкульозу.
- Діагностувати первинні форми туберкульозу на підставі анамнестичних, клініко-рентгенологічних, лабораторних даних.
- Формулювати клінічний діагноз первинних форм згідно з класифікацією.
- Призначати комплексну терапію при різних формах первинного туберкульозу.
- Діагностувати ускладнення первинних форм туберкульозу.

Тема 6. Туберкульоз невстановленої локалізації. Туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів. Первинний туберкульозний комплекс. Патогенез, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Ускладнення первинних форм туберкульозу.

Морфологічна основа туберкульозу невстановленої локалізації. Клінічні прояви, перебіг. Диференціальна діагностика туберкульозу невстановленої локалізації з гельмінтозом, ревматизмом, хронічним тонзилітом. Лікування.

Класифікація внутрішньогрудних лімфатичних вузлів. Клініко-рентгенологічні форми туберкульозного бронхоаденіту: інфільтративна, туморозна, „мала”. Патогенез, патоморфологія, клініка, перебіг. Диференціальна діагностика з неспецифічними аденопатіями, лімфогранульоматозом, саркоїдозом. Лікування. Наслідки.

Патогенез і патоморфологія первинного туберкульозного комплексу. Клінічні прояви, перебіг, діагностика. Диференціальна діагностика з неспецифічною пневмонією, еозинофільним інфільтратом. Лікування. Наслідки. Залишкові зміни первинного туберкульозного комплексу та їх значення для виникнення вторинних форм туберкульозу.

Ускладнення туберкульозу внутрішньогрудних лімфатичних вузлів та первинного туберкульозного комплексу (ателектаз, специфічне ураження бронхів, гематогенна або лімфо-гематогенна дисемінація, плеврит, утворення первинної каверни), діагностика, лікування.

Особливості перебігу первинних форм туберкульозу у дітей та підлітків.

Змістовий модуль 5. Вторинні форми туберкульозу. Ускладнення вторинних форм. Туберкульоз легень у поєднанні з іншими захворюваннями.

Конкретні цілі:

- Описувати основні рентгенологічні синдроми при вторинних формах туберкульозу.
- Діагностувати вторинні форми туберкульозу на підставі анамнестичних, клініко-рентгенологічних, лабораторних даних.
- Формулювати клінічний діагноз вторинних форм згідно з класифікацією.
- Призначати комплексну терапію при різних формах вторинного туберкульозу.
- Діагностувати ускладнення вторинних форм туберкульозу.
- Надавати екстрену допомогу при невідкладних станах у хворих на туберкульоз.
- Аналізувати особливості перебігу та лікування туберкульозу легень, поєднаного з іншими захворюваннями.

Тема 7. Дисемінований туберкульоз легень. Міліарний туберкульоз. Туберкульоз нервової системи і мозкових оболонок. Патогенез, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Курація хворих.

Патогенез і патоморфологія дисемінованого туберкульозу легень. Клінічні варіанти перебігу (гострий, підгострий, хронічний) та їх рентгенологічні ознаки. Клініка, діагностика. Диференціальна діагностика з неспецифічною пневмонією, пневмоконіозом, карциноматозом. Лікування. Наслідки. Ускладнення дисемінованого туберкульозу (плеврит, ураження бронхів, гортані та інших органів).

Патогенез і патоморфологія міліарного туберкульозу. Клінічні варіанти. Діагностика. Диференціальна діагностика з міліарним канцироматозом, сепсисом. Лікування. Наслідки.

Патогенез і патоморфологія туберкульозного менінгіту. Клініка, особливості діагностики та перебігу. Методика обстеження хворого на туберкульозний менінгіт. Спинномозкова пункція та інтерпретація результатів дослідження цереброспінальної рідини. Диференціальна діагностика. Лікування. Наслідки. Прогноз.

Тема 8. Вогнищевий та інфільтративний туберкульоз легень. Казеозна пневмонія. Туберкульоз легень. Фіброзно-кавернозний та циротичний туберкульоз легень. Патогенез, патоморфологія, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Курація хворих.

Патогенез та патоморфологія. Методи виявлення, клініка і перебіг вогнищевої та інфільтративної форм туберкульозу. Методи визначення активності туберкульозних вогнищ. Причини прогресування вогнищового туберкульозу та формування поширених процесів. Клініко-рентгенологічні варіанти інфільтратів. Диференціальна діагностика вогнищового туберкульозу з неспецифічною пневмонією; інфільтративного туберкульозу – з плевропневмонією, раком легень, еозинофільним інфільтратом.

Особливості перебігу казеозної пневмонії. Диференціальна діагностика казеозної пневмонії з неспецифічною пневмонією. Лікування. Наслідки.

Класифікація туберкульоз легень. Особливості перебігу туберкульозу легень. Диференціальна діагностика туберкульозу легень з периферичним раком, ехінококовою кістою. Лікування. Наслідки.

Причини формування фіброзно-кавернозного туберкульозу легень. Патогенез, патоморфологія, основні клінічні синдроми, рентгенологічні ознаки фіброзно-кавернозного та циротичного туберкульозу легень. Варіанти клінічного перебігу. Диференціальна діагностика фіброзно-кавернозного туберкульозу легень з хронічним абсцесом, раком; циротичного туберкульозу легень – з посттуберкульозним цирозом. Лікування. Наслідки.

Тема 9. Туберкульозний плеврит (в тому числі емпієма). Патогенез, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Ускладнення вторинних форм туберкульозу: кровохаркання, легенева кровотеча, спонтанний пневмоторакс, хронічне легеневе серце, амілоїдоз внутрішніх органів. Курація хворих. Захист історії хвороби.

Патогенез, патоморфологія і класифікація туберкульозних плевритів. Основні клінічні синдроми плевритів. Сучасні методи діагностики. Покази до проведення плевральної пункції, методика її проведення. Диференціальна діагностика туберкульозного плевриту з плевритом при пневмонії. Лікування. Наслідки.

Патогенез, клініка, діагностика і принципи лікування кровохаркання, легеневої кровотечі, спонтанного пневмотораксу, хронічного легеневого серця і амілоїдозу. Надання екстреної допомоги при легеневій кровотечі, спонтанному пневмотораксі.

Захист історії хвороби.

Тема 10. Туберкульоз периферичних лімфатичних вузлів. Туберкульоз кісток і суглобів. Клініка, діагностика, лікування.

Патогенез і патоморфологія. Міцеві та загальні прояви. Клінічні форми туберкульозу периферичних лімфатичних вузлів. Діагностика. Лікування.

Клініка туберкульозу кісток і суглобів. Діагностика. Лікування.

Тема 11. Туберкульоз легень, поєднаний з професійними пиловими захворюваннями. Туберкульоз у хворих на ВІЛ/СНІД. Клініка, діагностика. Особливості перебігу та лікування.

Пневмоконіози. Класифікація, патоморфологія, форми, перебіг. Рентгенологічна характеристика стадій пневмоконіозу. Силікоз. Диференціальна діагностика з туберкульозом легень. Силікотуберкульоз. Клініка, лікування.

Причини розвитку туберкульозу у хворих на СНІД. Найчастіші форми, перебіг, лікування.

Туберкульоз у поєднанні з вагітністю. Туберкульоз у хворих на цукровий діабет, виразкову хворобу шлунку.

Структура навчальної дисципліни

ТЕМА	Лекції	Практичні заняття	СРС
<i>Змістовий модуль 1. Загальні питання фтизіатрії</i>			
Тема 1. Визначення туберкульозу як наукової та практичної проблеми. Історія розвитку фтизіатрії. Епідеміологія туберкульозу. Етіологія, патогенез туберкульозу. Імунітет при туберкульозі. Клінічна класифікація туберкульозу.	2	4	8
Разом за змістовим модулем 1	2	4	8
<i>Змістовий модуль 2. Методика обстеження хворого на туберкульоз</i>			
Тема 2. Організація виявлення і діагностика туберкульозу. Спеціальні методи виявлення і діагностики туберкульозу (мікробіологічна діагностика, рентгенологічна діагностика, туберкулінодіагностика).	2	4	5
Разом за змістовим модулем 2	2	4	5
<i>Змістовий модуль 3. Лікування та профілактика туберкульозу</i>			
Тема 3. Загальні принципи лікування хворих на туберкульоз. Антимікобактеріальні препарати. Стандартні режими лікування хворих на туберкульоз.	1	4	4
Тема 4. Неспецифічна терапія хворих на туберкульоз (гігієно-дієтичний режим, патогенетичне, симптоматичне лікування). Хірургічне лікування. Санаторно-курортне лікування.	-	-	4
Тема 5. Профілактика туберкульозу.	1	4	-
Разом за змістовим модулем 3	2	8	8
<i>Змістовий модуль 4. Первинні форми туберкульозу. Ускладнення первинного туберкульозу</i>			
Тема 6. Туберкульоз невстановленої локалізації. Туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів. Первинний туберкульозний комплекс. Патогенез, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Ускладнення первинних форм туберкульозу.	0,5	4	-
Разом за змістовим модулем 4	0,5	4	-

Змістовий модуль 5. Вторинні форми туберкульозу. Ускладнення вторинного туберкульозу. Туберкульоз легень у поєднанні з іншими захворюваннями.			
Тема 7. Дисемінований туберкульоз легень. Міліарний туберкульоз. Туберкульоз нервової системи і мозкових оболонок. Патогенез, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки.	0,5	4	4
Тема 8. Вогнищевий та інфільтративний туберкульоз легень. Казеозна пневмонія. Туберкульоза легень. Фіброзно-кавернозний та циротичний туберкульоз легень. Патогенез, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки.	0,5	4	8
Тема 9. Туберкульозний плеврит (в тому числі емпієма). Патогенез, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Ускладнення вторинних форм туберкульозу: кровохаркання, легенева кровотеча, спонтанний пневмоторакс, хронічне легеневе серце, амілоїдоз внутрішніх органів.	0,5	4	-
Тема 10. Туберкульоз периферичних лімфатичних вузлів. Туберкульоз кісток і суглобів. Клініка, діагностика, лікування.	-	-	4
Тема 11. Туберкульоз легень, поєднаний з професійними пиловими захворюваннями. Туберкульоз у хворих на ВІЛ/СНІД. Клініка, діагностика, особливості перебігу та лікування.	-	-	13
Разом за змістовим модулем 5	1,5	12	29
Усього годин – 90/3 кредити ECTS	8	32	50
Підсумковий контроль	іспит		

Аудиторна робота – 44,4%, СРС – 55,6%.

Тематичний план лекцій з дисципліни - Фтизіатрія

№ з/п	ТЕМА	Кільк. годин
1.	Визначення туберкульозу як наукової та практичної проблеми. Історія розвитку фтизіатрії. Епідеміологія туберкульозу. Етіологія, патогенез туберкульозу. Імунітет при туберкульозі.	2
2.	Організація виявлення і діагностики туберкульозу.	2
3.	Загальні принципи і методи лікування хворих на туберкульоз. Профілактика туберкульозу.	2
4.	Первинні і вторинні форми туберкульозу.	2
	Разом	8

Тематичний план практичних занять

№ з/п	ТЕМА	К-ть годин
1.	Епідеміологія туберкульозу. Етіологія, патогенез туберкульозу. Імунітет при туберкульозі. Клінічна класифікація туберкульозу.	4
2.	Організація виявлення і діагностика туберкульозу. Спеціальні методи виявлення і діагностики туберкульозу (мікробіологічна діагностика, рентгенологічна діагностика, туберкулінодіагностика).	4
3.	Загальні принципи лікування хворих на туберкульоз. Антимікобактеріальні препарати. Стандартні режими лікування хворих на туберкульоз.	4
4.	Профілактика туберкульозу.	4

№ з/п	ТЕМА	К-ть годин
5.	Туберкульоз невстановленої локалізації. Туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів. Первинний туберкульозний комплекс. Патогенез, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Ускладнення первинних форм туберкульозу.	4
6.	Дисемінований туберкульоз легень. Міліарний туберкульоз Туберкульоз нервової системи і мозкових оболонок. Патогенез, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки.	4
7.	Вогнищевий та інфільтративний туберкульоз легень. Казеозна пневмонія. Туберкульоза легень. Фіброзно-кавернозний та циротичний туберкульоз легень. Патогенез, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки.	4
8.	Туберкульозний плеврит (в тому числі емпієма). Патогенез, патоморфологія, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки. Ускладнення вторинних форм туберкульозу: кровохаркання, легенева кровотеча, спонтанний пневмоторакс, хронічне легеневе серце, амілоїдоз внутрішніх органів.	4
	Разом	40

Самостійна робота

№ п/п	Тема самостійної роботи	Кількість годин	Вид контролю
1.	Збудник туберкульозу, його види і форми існування. Поняття про персистенцію та реверсію мікобактерій туберкульозу. Хіміорезистентні МБТ та їх клінічне значення.	4 год.	Поточний контроль на практичних заняттях
2.	Основні епідеміологічні показники туберкульозу.	4 год.	
3.	Поняття про своєчасне, несвоєчасне та пізні виявлення туберкульозу. Декретовані контингенти населення. Групи підвищеного ризику захворювання на туберкульоз.	5 год.	
4.	Категорії та групи диспансерного спостереження хворих на туберкульоз.	4 год.	
5.	Неспецифічна терапія хворих на туберкульоз (гігієно-дієтичний режим, патогенетичне, симптоматичне лікування). Хірургічне лікування. Санаторно-курортне лікування.	4 год.	
6.	Туберкульоз периферичних лімфатичних вузлів. Туберкульоз кісток і суглобів. Клініка, діагностика, лікування.	4 год.	
7.	Диференціальна діагностика дисемінованого туберкульозу легень.	4 год.	
8.	Диференціальна діагностика інфільтративного туберкульозу легень.	4 год.	
9.	Диференціальна діагностика фіброзно-кавернозного туберкульозу.	4 год.	
10.	Туберкульоз легень поєднаний з професійними пиловими захворюваннями.	4 год.	
11.	Туберкульоз у поєднанні із вагітністю. Туберкульоз у хворих на цукровий діабет, виразкову хворобу шлунку.	4 год.	
12.	Туберкульоз у хворих на ВІЛ/СНІД. Клініка, діагностика, особливості перебігу та лікування.	5 год.	
	Разом	50 год.	

Методи навчання

Словесні – пояснення, інструктаж, навчальна дискусія.

Наочні – ілюстрування (таблиці, рентгенограми, результати аналізів та інших методів обстеження);

- демонстрація (діагностичних та лікувальних маніпуляцій).

Практичні – формування вмінь і навичок клінічного обстеження хворих, виконання передбачених програмою медичних маніпуляцій, надання невідкладної допомоги.

Інтерактивні – які передбачають роботу в малих групах для виконання певного пакету завдань; моделювання клінічних ситуацій.

Методи контролю

Контроль здійснюється комплексним оцінюванням теоретичної і практичної підготовки студента на підставі усного опитування, тестового контролю, вирішення клінічних ситуаційних завдань, демонстрації практичних вмінь та навичок.

Критерії оцінювання

<u>Оцінювання усної відповіді студента</u>			
«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Студент глибоко і твердо засвоїв матеріал; послідовно, грамотно і логічно його викладає, тісно пов'язує теорію з практикою, вільно справляється з питаннями.	Студент твердо знає матеріал, грамотно і по суті відповідає, не допускає суттєвих помилок у відповіді на запитання.	Студент має знання основного матеріалу, але не засвоїв його деталей, допускає помилки, порушує послідовність у викладенні матеріалу.	Студент не знає частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, невпевнений у відповіді.
<u>Оцінювання вирішення тестових завдань</u>			
«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
100-91%	90-76%	75-51%	50 і менше%
<u>Оцінювання вирішення клінічної ситуаційної задачі</u>			
«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Точно сформульований та повністю обґрунтований клінічний діагноз у пацієнта і складений план лікування.	Точно сформульований та частково обґрунтований клінічний діагноз у пацієнта, допущені неточності при складанні плану лікування.	Виникли труднощі при обґрунтування клінічного діагнозу, складанні плану лікування пацієнта.	Не дано відповіді на завдання задачі.

Оцінювання демонстрації практичної навички			
«Відмінно»	«Добре»	«Задовільно»	«Незадовільно»
Студент оволодів практичними навичками, що передбачені програмою.	Студент виконує практичні навички, але припускає не принципові помилки.	Студент в процесі виконання практичних навичок допустив серйозні помилки.	Студент не виробив практичних навичок; не сформував вмінь передбачених програмою.

Розподіл балів, які отримують студенти

Види контролю - поточний і підсумковий.

Форма підсумкового контролю відповідно до навчального плану - іспит

Поточний контроль здійснюється під час проведення навчальних занять і має на меті перевірку засвоєння студентами навчального матеріалу.

Оцінювання поточної навчальної діяльності Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-ри бальною (традиційною) шкалою з урахуванням критеріїв оцінювання дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені навчальною програмою. Студент отримує оцінку з кожної теми. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності є стандартизовані і включають контроль теоретичної та практичної підготовки. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність за семестр для допуску до екзамену становить 120 балів. **Мінімальна кількість балів**, яку повинен набрати студент за поточну навчальну діяльність за семестр для допуску до екзамену становить 72 бали.

Розрахунок кількості балів проводиться на підставі отриманих студентом оцінок за традиційною шкалою під час вивчення дисципліни, шляхом обчислення середнього арифметичного (СА), округленого до двох знаків після коми. Отримана величина конвертується у бали за багатобальною шкалою таким чином:

Перерахунок середньої оцінки за поточну діяльність у багатобальну шкалу для дисциплін, що завершуються екзаменом

4-бальна шкала	200-бальна шкала
5	120
4.95	119
4.91	118
4.87	117
4.83	116
4.79	115
4.75	114
4.7	113
4.66	112
4.62	111
4.58	110
4.54	109
4.5	108

4-бальна шкала	200-бальна шкала
4.45	107
4.41	106
4.37	105
4.33	104
4.29	103
4.25	102
4.2	101
4.16	100
4.12	99
4.08	98
4.04	97
3.99	96
3.95	95

4-бальна шкала	200-бальна шкала
3.91	94
3.87	93
3.83	92
3.79	91
3.74	90
3.7	89
3.66	88
3.62	87
3.58	86
3.54	85
3.49	84
3.45	83
3.41	82

4-бальна шкала	200-бальна шкала
3.37	81
3.33	80
3.29	79
3.25	78
3.2	77
3.16	76
3.12	75
3.08	74
3.04	73
3	72
Менше 3	Недостатньо

Самостійна робота студентів оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу контролюється при підсумковому контролі.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання на певному освітньо-кваліфікаційному рівні та на окремих його завершених етапах за національною шкалою та шкалою ECTS.

Семестровий контроль проводиться у формах семестрового екзамену з навчальної дисципліни Фтизіатрія в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни і в терміни, встановлені робочим навчальним планом, індивідуальним навчальним планом студента.

Семестровий екзамен - це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за семестр, що проводиться як контрольний захід. Студент вважається допущеним до семестрового екзамену з навчальної дисципліни, якщо він відвідав усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття, виконав усі види робіт, передбачені робочою програмою цієї навчальної дисципліни та при її вивченні впродовж семестру набрав кількість балів, не меншу за мінімальну (72 бали).

Семестровий екзамен проводиться у письмовій формі у період екзаменаційної сесії, відповідно до розкладу. Форма проведення екзамену є стандартизованою і включає контроль теоретичної та практичної підготовки.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент при складанні екзамену становить 80.

Мінімальна кількість балів при складанні екзамену - не менше 50.

Пакет завдань семестрового екзамену містить 25 тестових завдань, 2 теоретичні питання, 2 клінічні ситуаційні задачі, опис та інтерпретацію рентгенограми.

Таблиця оцінювання семестрового екзамену

Тестовий контроль	Теоретичні питання	Клінічні ситуаційні задачі	Опис та інтерпретація рентгенограми
Вірне вирішення тестового завдання – 1 бал (максимальна кількість балів – 25)	«відмінно» 10 балів	«відмінно» 10 балів	«відмінно» 15 балів
	«добре» 8 балів	«добре» 8 балів	«добре» 12 балів
	«задовільно» 7 балів	«задовільно» 7 балів	«задовільно» 9 балів
	«незадовільно» 0 балів	«незадовільно» 0 балів	«незадовільно» 0 балів

Визначення кількості балів, яку студент набрав з дисципліни

Оцінка з дисципліни, яка завершується екзаменом визначається, як сума балів за поточну навчальну діяльність (не менше 72) та балів за екзамен (не менше 50).

Бали з дисципліни незалежно конвертуються як в шкалу ECTS, так і в 4-бальну шкалу. Бали шкали ECTS у 4-бальну шкалу не конвертуються і навпаки.

Бали студентів, які навчаються за однією спеціальністю, з урахуванням кількості балів, набраних з дисципліни ранжуються за шкалою ECTS таким чином:

Оцінка ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
C	Наступні 30 % студентів
B	Наступні 25 % студентів
E	Останні 10 % студентів

Бали з дисципліни для студентів, які успішно виконали програму конвертуються у традиційну 4-ри бальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено нижче у таблиці:

Бали з дисципліни	Оцінка за 4-ри бальною шкалою
Від 170 до 200 балів	5
Від 140 до 169 балів	4
Від 139 балів до мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	3
Нижче мінімальної кількості балів, яку повинен набрати студент	2

Оцінка ECTS у традиційну шкалу не конвертується, оскільки шкала ECTS та чотирибальна шкала незалежні.

Об'єктивність оцінювання навчальної діяльності студентів перевіряється статистичними методами (коефіцієнт кореляції між оцінкою ECTS та оцінкою за національною шкалою).

Методичне забезпечення

Методичні розробки практичних занять, тестові завдання, клінічні ситуаційні задачі, орієнтовні карти для організації самостійної роботи студентів.

Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль

Змістовий модуль 1. Загальні питання фтизіатрії

1. Значення праць Гіппократа, Авіценни, Р. Лаеннека, Р. Коха у вивчення туберкульозу.
2. Роль М.І. Пирогова, Кальметта і Герена, С.П. Боткіна, Ф.Г. Яновського, З.Ваксмана у розвитку вчення про туберкульоз.
3. Збудник туберкульозу, його види і форми існування (L-форми), властивості. Поняття про персистування та реверсію мікобактерій туберкульозу.

4. Атипові мікобактерії. Класифікація. Мікобактеріози.
5. Основні епідеміологічні показники поширеності туберкульозу та їх оцінка.
6. Джерела туберкульозної інфекції. Виділення мікобактерій у навколишнє середовище.
7. Патогенез туберкульозу. Шляхи зараження та поширення мікобактерій в організмі людини.
8. Імунітет при туберкульозі.
9. Патоморфоз туберкульозу.
10. Клінічна класифікація туберкульозу.

Змістовий модуль 2. Методика обстеження хворого на туберкульоз

11. Групи підвищеного ризику захворювання на туберкульоз.
12. Основні скарги хворих на туберкульоз.
13. Методи лабораторного виявлення мікобактерій туберкульозу. Визначення медикаментозної стійкості та її клінічне значення.
14. Методи рентгенологічного обстеження хворих на туберкульоз органів дихання.
15. “Обов’язкові” контингенти населення, які підлягають профілактичному обстеженню раз на рік.
16. Туберкулінодіагностика. Застосування туберкулінових проб у виявленні інфікованості та захворювання на туберкульоз. Проба Манту з 2 ТО ППД-Л та оцінка її результатів. “Віраж” туберкулінових проб.
17. Диференціальна діагностика післявакцинного (БЦЖ) та інфекційного імунітету у дітей і підлітків.
18. Дослідження функції зовнішнього дихання. Основні показники спіротесту.

Змістовий модуль 3. Лікування та профілактика туберкульозу.

19. Основні принципи і методи лікування хворих на туберкульоз легень.
20. Стандартні режими хіміотерапії.
21. Категорії лікування хворих на туберкульоз легень.
22. Патогенетична та неспецифічна терапія хворих на туберкульоз легень.
23. Сучасні методи хірургічного лікування туберкульозу легень.
24. Критерії вилікування хворих на туберкульоз.
25. Вилікування туберкульозу. Залишкові зміни та їх значення для виникнення рецидиву туберкульозу.
26. Соціальна профілактика туберкульозу.
27. Санітарна профілактика туберкульозу.
28. Осередки туберкульозної інфекції, їх класифікація. Поточна і заключна дезинфекція.
29. Робота в осередку туберкульозної інфекції з профілактики та раннього виявлення туберкульозу в осіб, які перебувають в контакті з хворими на туберкульоз.
30. Вакцинація БЦЖ і БЦЖ-М, ревакцинація БЦЖ. Методика і техніка проведення вакцинації. Оцінка результатів.
31. Ускладнення вакцинації (ревакцинації) БЦЖ.
32. Хіміопротекція туберкульозу.

Змістовий модуль 4. Первинні форми туберкульозу.

Ускладнення первинного туберкульозу

33. Ранній період первинної туберкульозної інфекції. Туберкульоз невстановленої локалізації. Патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування.
34. Первинний туберкульозний комплекс. Патогенез, клініка, діагностика, лікування, наслідки.
35. Туберкульоз внутрішньогрудних лімфатичних вузлів. Патогенез, клініка, діагностика, лікування, наслідки.
36. Ускладнення первинних форм туберкульозу.

Змістовий модуль 5. Вторинні форми туберкульозу (легеневого та позалегеневого). Ускладнення вторинного туберкульозу. Туберкульоз легень у поєднанні з іншими захворюваннями.

37. Дисемінований туберкульоз легень. Патогенез, клініка, діагностика, лікування, наслідки.
38. Вогнищевий туберкульоз легень. Патогенез, клініка, діагностика, лікування, наслідки.
39. Інфільтративний туберкульоз легень. Клініко-рентгенологічні варіанти інфільтратів. Патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки.
40. Казеозна пневмонія. Патогенез, клініка, діагностика, лікування, наслідки.
41. Туберкульома легень. Патогенез, клініка, діагностика, лікування, наслідки.
42. Фіброзно-кавернозний туберкульоз легень. Причини виникнення, патогенез, клініка, діагностика, лікування, наслідки.
43. Циротичний туберкульоз легень. Патогенез, клініка, діагностика, лікування, наслідки.
44. Ускладнення туберкульозу: кровохаркання, легенева кровотеча. Патогенез, діагностика, лікування, невідкладна допомога.
45. Ускладнення туберкульозу: спонтанний пневмоторакс. Причини виникнення, клініка, діагностика, невідкладна допомога.
46. Ускладнення туберкульозу: хронічне легеневе серце. Патогенез, клініка, діагностика, лікування.
47. Ускладнення туберкульозу: амілоїдоз внутрішніх органів у хворих на туберкульоз легень. Причини виникнення, клініка, діагностика, лікування.
48. Туберкульозний плеврит (в тому числі емпієма). Патогенез, клініка, діагностика, лікування, наслідки.
49. Міліарний туберкульоз. Патогенез, особливості клінічного перебігу, діагностика, лікування, наслідки.
50. Туберкульоз нервової системи і мозкових оболонок. Патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, наслідки.
51. Туберкульоз периферичних лімфатичних вузлів. Патогенез, клініка, діагностика, лікування, наслідки.
52. Туберкульоз кісток і суглобів. Клініка, діагностика, лікування.
53. Силікотуберкульоз. Патогенез, клініка, діагностика, лікування, наслідки.
54. Туберкульоз і ВІЛ/СНІД.

Рекомендована література

Базова література:

1. Фтизіатрія. нац. підручник / За редакцією В.І.Петренка,. – Київ.: ВСВ «Медицина», 2015. – 472 с.
2. Пульмонологія та фтизіатрія: підручник у 2-х томах / За ред. Ю.І.Фещенка, В.П.Мельника, І.Г.Ільницького. – Київ, Львів: Атлас, 2009. – 1336 с.
3. Фтизіатрія. Навчальний посібник /за редакцією В.П. Мельника , І.Г.Ільницького. – Київ – Львів: Атлас, 2008. – 304с.
4. Фтизіатрія. Підручник / За ред. акад. А.Я. Циганенка, проф. С.І. Зайцевої. - Х.: Факт, 2004.- 390с.
5. Савула М.М., Ладний О.Я. Туберкульоз. Підручник. Тернопіль: “Укрмедкнига”, 1999. – 323 с.
6. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги дорослим. Туберкульоз, Наказ МОЗ України 04.09.2014 р. № 620.

Додаткова література:

- 1.Фтизіатрія: навчально-методичний посібник. Збірник завдань для тестового контролю знань / За ред. В.Ф. Москаленка, В.І. Петренка. - Вінниця: Нова книга, 2005.- 296с.
- 2.Туберкульоз позалегенової локалізації / Ю.І. Фещенко, І.Г. Ільницький, В.М. Мельник, О.В. Панасюк; за ред. Ю.І. Фещенка, І.Г. Ільницького. – Київ: Логос, 1998. –376 с.
- 3.Хвороби респіраторної системи. Довідниковий посібник / Ю.І.Фещенко, В.М.Мельник, І.Г.Ільницький. – Київ – Львів: Атлас, 2008. – 497с.
- 4.Савула М.М., Ладний О.Я., Кравченко Н.С., Сливка Ю.І. Диференціальна діагностика захворювань легень і плеври. Тернопіль: “Укрмедкнига”, 2000. – 223с.
- 5.Фещенко Ю.І. Організація контролю за хіміорезистентним туберкульозом. Виробниче видання. – Київ: Здоров’я, 2013. – 704 с.
- 6.Туберкульоз, ВІЛ-інфекція/СНІД: навч. посібник / Р.Г.Процюк, В.Ф.Москаленко, В.І.Петренко та ін. Київ: Медицина, 2009. - 424 с.
- 7.Прикладні питання фтизіатрії дитячого та підліткового віку: Навчальний посібник / За ред.. Ільницького І.Г., Костик О.П., Білозір Л.І., - Львів: Атлас, 2013. – 731 с.

Інформаційні ресурси

- 1.Державна установа „Український центр контролю за соцхворобами МОЗ України”: <http://ucdc.gov.ua>
- 2.Сайт Національного інституту фтизіатрії і пульмонології імені Ф.Г.Яновського: <http://www.ifp.kiev.ua/doc>
- 3.Туберкульоз, легеневі хвороби, ВІЛ-інфекція. Український науково-практичний журнал www.tubvil.com.ua
- 4.Сайт Проекту USAID «Посилення контролю за туберкульозом в Україні»: <http://www.stbcu.com.ua>